

„Nemcsak tehetséges gyerekek: tehetséges szülők is kellene nekem!”

Magyarországon dolgozó külföldi muzikusok portréja – 1. rész

Natalia Gorbunova 24 éve él Szegeden, ahol a szimfonikus zenekarban hárfázik, illetve gyerekeket ismert meg a hangszerjátékkal. A Tavasz Hárfa Napok és a Nemzetközi Hárfaverseny megálmódója Sztoljarszkij szemléletéről, a saját életének fordulatairól mesélt.

! Hol kezdett el hárfán tanulni?

– A Sztoljarszkij iskolában kezdtem hárfázni, Odesszában. Pjotr Sztoljarszkij 1933-ban alapította meg zenei bentlakásos magániskoláját, ahol tehetséges gyerekek tanulhattak hangszeren. Ez volt a Szovjetunióban a prototípusa a – később országszerte elterjedt – Sztoljarszkij zenei szakiskoláknak. A Sztoljarszkij iskolában tíz évig tanultak a gyerekek. Később az odesszai intézet mintájára az egész országban – Moszkvában, Leningrádban, Szverdlovskban – sorra nyíltak a hasonló intézmények. Sztoljarszkijnek egy igazán sajátos módszere volt a zenei tehetségek felkutatására: többek között játszótereken figyelte a gyerekek játékát, és abban keresett zenei képességekre utaló jeleket, mint például a jó koordináció vagy a ritmusérzék. Sztoljarszkijről, illetve a hozzáállásáról sokat elárulnak a mondásai, mint például: „az önök fia egy teljesen átlagosan zseniális gyerek”, „a hegedűt büszkén kell tartani”, „nemcsak tehetséges gyerekek, hanem tehetséges szülők is kellene nekem”, „jó anyaghoz jó szabóra van szükség”.

! A Sztoljarszkij iskola után hol tanult, hol szerzett diplomát?

– Olga Erdeli hárfa osztályába jártam a Moszkvai Csajkovszkij Konzervatóriumban, ami magyar viszonylatban a Zeneakadémia-nak felel meg. Mint kiderült, az Erdeli család magyar nemesi eredetű, a 17. században települtek át Oroszországba. A családban sok hárfás van, az Erdeli egy igazi hárfás dinasztia. Olga nagyszerű tanár volt, és nagyon érzékeny muzikus. Akkoriban nem volt sok lehetőség a külföldi koncertezésre; azt a keveset pedig, ami adódott, főként Vera Dulova kapta meg. Ennek köszönhetően Dulova nevét világszerte ismerik, hiszen eljutott nemzetközi fórumokra, fesztiválokra, mindenfelé koncertezhetett. Erdeli sorsa nem volt ilyen szerencsés: bár a Szovjetunió-

ban elismert művész volt, sajnos kevesen ismerik a nemzetközi szakmai körökben. Azon ritka alkalmak egyike, amikor külföldi fellépése volt, éppen Magyarországhoz kapcsolódik: 1949-ben Olga egy Budapesten rendezett nemzetközi zenei fesztiválon első díjat nyert. Miután lediplomáztam, Murmanszkba költöztem a férjemmel, és ott a Filharmóniánál kezdtem dolgozni. Szóló- és kamarazenei koncerteket adtam.

! Mikor és miért döntött úgy, hogy Magyarországra költözik?

– A Csajkovszkij Konzervatóriumban volt egy magyar évfolyamtársam, Felletár Melinda. Én Erdeli osztályába jártam, Melinda pedig Vera Dulovánál tanult. Barátnők voltunk, ezért egyik évben Melinda meglátogattott Odesszában, majd együtt elutaztunk Krímbe is. A Konzervatórium elvégzése után Melinda meghívott magához minket a férjemmel; ekkor jártunk először Szegeden, illetve Magyarországon. 1993-ban Melinda megkérdezte, volna-e kedvem helyettesíteni őt néhány hónapig a Szegedi Szimfonikus Zenekarban. Minden olyan véletlenszerűen alakult, soha nem gondoltam volna, hogy itt is maradok.

! Ezek szerint nagyon hirtelen jött a lehetőség, ami a szegedi letelepedéshez vezetett. Mennyiben támogatta ezt a döntést a családja?

– A férjem, Razvaljajev Dmitrij Moszkvában, a Lomonoszov Egyetemen végzett tengeri geofizikusként. A diploma után mindketten Murmanszkban dolgoztunk. Ez a város az északi sarkkörön túl van, a norvég és finn határ közelében. Dmitrij egy kutatóhajón dolgozott, amely rendszeresen kiment a nyílt vizekre, ott töltöttek egy-két hónapot. Miután begyűjtötték a szükséges mintákat, több hónapig a szárazföldön dolgozták fel az anyagot, itt publikálták a kutatások eredményét. Magyarországról – ahová először csak

ideiglenesen jöttünk – a férjem továbbra is visszajárt a murmanszki kutatóhajóra. Egy idő után nem csak oda hívták dolgozni, hanem szerte a világon kapott feladatokat különböző kutatóhajókon. Mindketten egyetértettünk abban, hogy bármennyig is tart a szegedi kirándulásunk, mindenképpen jó élmény és értékes tapasztalat lesz. Murmanszkban, mint minden északi településen fél évig sötét van, aztán fél éven keresztül állandó a világszág. Ez nagyon megterheli az ember szervezetét. A hideg északi táj után Szeged maga volt a paradicsom a maga napfényével, friss gyümölcsseivel és zöldségeivel. Emellett szakmai szempontból is nagy lehetőséget jelentett számomra a költözés. Évekkel később az édesapám, aki addig Csebokszáriban lakott, szintén Szegedre költözött.

! Hogyan tudnak kapcsolatot tartani az Oroszországban élő rokonokkal?

– Kint már csak viszonylag távoli rokonaink maradtak, illetve barátaink. Közben Magyarországon egyre nő a családunk létszáma, ugyanis az édesapám megérkezése óta az unokaöcsém, Gorbunov Dmitrij is átköltözött Odesszából. Az édesapámnak köszönhetően – aki operaénekes és színházi rendező – Dmitrij kiváló klasszikus énekes alapokat kapott, gyerekkorában sokat énekelt kórusban és szólóban is. Jelenleg Szeged és Budapest között ingázik, mert tavaly döntős volt az X-Faktor című tévéműsorban, s ennek köszönhetően most szép lehetőségei nyílnak az énekes karrier építésében. Valószínűleg húgom és férje, illetve kisebbik fiuk is csatlakozni fog hozzánk.

! Mennyire sikerült megőriznie a régi barátságait? Vagy már a baráti kapcsolatok is inkább Magyarországhoz kötöttek?

– Sok barátunk van Magyarországon és Oroszországban is. Manapság, a telefon, skype, internet segítségével nem nehéz tartani a kapcsolatot. Szerencsésnek mondhatom magam, mert sikerült megőrizni néhány gyerekkori barátságot is. Ma is tarjuk a kapcsolatot férjem gyerekkori padtársával, akit ő második osztályos kora óta ismer. Szegeden már 24 éve élünk, itt is vannak igazán közeli barátaink, akikkel meg lehet osztani minden

örömet, bánatot. Az egyik legjobb barátom pedig nem más, mint a saját lányom, aki szintén hárfázik; vele éppúgy tudok beszélni a szakmáról, az életről, mint mondjuk a könyvekről, vagy az emberi kapcsolatokról.

■ Mik voltak az első tapasztalatai Magyarországon? Hogyan fogadták, kikkel került kapcsolatba?

– A körülöttünk lévő emberek mind segítettek nekünk. Persze az első időszak így is nagyon nehéz volt. Mi teljesen mások voltunk, másképp gondolkodtunk. Számomra a zenekari munka is merőben új dolog volt, hiszen addig szóló- és kamarazenei koncerteket adtam a Murmanszki Filharmónia szervezésében. Oroszországban a Filharmóniák nem kizárólag a nagyzenekarok mögött állnak, hanem kisebb együtteseket is működtetnek. Sőt, saját előadóművészekkel is rendelkeznek, akiknek szóló hangversenyeket szerveznek. Így sosem merült fel, hogy nagyzenekarban játszam; Szegeden pedig ez volt az első feladatom. Most már erre is máshogy tudok tekinteni: nagyon örülök, hogy megismerhettem a zenekari repertoárt és játszhatom például Puccini operáit, vagy Dohnányi Ernő: Szimfonikus percek című darabját.

■ Mi az, ami különösen tetszik Önnek a magyar viszonyok között?

– Most, hogy már hosszabb ideje itt vagyok, elég tapasztalatot szereztem, és a jó benyomásaim erősödtek. Egyszerűen szeretek itt élni, emberileg is, szakmailag is jól érzem magam. Tetszik, hogy a kulturális gyökerek olyan mélyre nyúlnak Magyarországon, főleg zenei téren. Minden évvel egyre jobban szeretem Szeged városát, ami tele van fiatal diákokkal, és megtartja a maga zenei- és egyéb kulturális hagyományait.

■ Ön az utóbbi időben a növendékei révén is egyre nagyobb hírnévre tesz szert. Mit tapasztal, miben más az orosz és a magyar zeneoktatás?

– Az oktatásban nagyon sok a közös pont. Mindkét országban felismerték, hogy a zene-tanulásban az első tíz év a meghatározó, a legfontosabb. Ekkor történik a technika, a zenei hallás, zenei ízlés, a stílusérzék, a színvonal jelenlét és viselkedés megalapozása. Ehhez, ahogy Sztoljarszkij is mondja, tehetséges gyerekek kellene, és okos szülők. Próbálom a tanítványaim szüleinek elmagyarázni, hogy 16 évesen még bárki dönthet úgy: orvos lesz, vagy ügyvéd, esetleg úrhajós. Ha megdolgozik érte, akkor ezt el is érheti. De profi zenész csak akkor lehet valaki,

ha gyerekkorától zenét tanul, mert a hallás fejlesztését, a játéktechnika alapjait 12 éves korig lehet megalapozni, illetve lerakni. Ebben a zeneoktatás nagyon hasonlít a sporthoz. Senkiből sem lesz olimpiai bajnok, ha gyerekkorától kezdve nem edz napi néhány órát. Természetesen mindig vannak kivételek, a zsenik utat törnek maguknak.

■ Jelenleg mivel foglalkozik Szegeden?

– A Szegedi Szimfonikus Zenekarban dolgozom, emellett a Király-König Péter Zeneiskolában tanítok. Három évente szervezünk nemzetközi hárfaversenyt Szegeden. Az első 2007-ben volt, így 2016 novemberében már negyedik alkalommal bonyolíthatuk le ezt a rendezvényt. A hárfaverseny remek lehetőséget kínál a nemzetközi mezőny megismerésére; legutóbb körülbelül 30 országból érkeztek hárfások – versenyzők, zsűritagok. Ezen felül minden tavasszal koncertsorozatot szervezünk Szegeden Tavasz Hárfa Napok címmel. A hangversenyeknek a Móra Ferenc Múzeum és a REÖK-palota ad otthont. Próbálok külföldi előadókat is meghívni, akik ittlétük során koncertet adnak és mesterkurzust is tartanak. Emellett törekszem arra, hogy a fiatalabb generációnak is nyújtsunk koncertlehetőséget.

■ Hogyan sikerült megbirkóznia a magyar nyelvvel?

– A magyart nekem a kis növendékeim tanították és tanítják a mai napig. Persze még távolról sem tökéletes a nyelvtudásom, folyamatosan birkózom vele. A részleteket, árnyalatokat, finomságokat nehéz magyarul kifejeztem. A lányom, Násztya 6 éves volt, amikor Magyarországra érkeztünk. A helyzetből adódóan be kellett íratnunk egy magyar általános iskolába úgy, hogy egy szót sem tudott magyarul. Pár hónap múlva már olyan folyékonyan beszélt, mint egy magyar gyerek.

■ Mi az, amin Ön szerint jó lenne változtatni a magyar zeneoktatásban illetve a zenekari gyakorlatban?

– Jó lenne, ha a zeneiskolák több anyagi támogatást kapnának a hangszerállományuk bővítésére. Ilyen szempontból a hárfá egy elég mostoha instrumentum; nagyon jó lenne, ha több hangszer tudnának az intézmények biztosítani a hárfázó gyerekeknek. Ha a növendékeknek otthon is lenne hárfája, sokkal többet tudnának gyakorolni, sokkal gyorsabban fejlődnének. Nem gondolok példás koncerthárfákra, hiszen tudom, hogy mennyire drágák; de már az olcsóbb, méretben is kisebb, kampós hárfák is tökéletesen alkalmasak lennének erre a célra.

■ Magyarországon az elmúlt időszakban elég kevés helyen volt lehetőség hárfát tanulni; a legtöbb hárfás zongoristaként kezdett, és később váltott erre a hangszerre. Hogy működik ez Oroszországban?

– Ez szerencsére most már nem így van Magyarországon sem. A hárfá egyre népszerűbbé válik az előző évtizedekhez képest. Érezhető az igény, ami teret követel magának az oktatásban is: egyre több budapesti zeneiskola indít hárfá szakot, és vidéken is egyre több helyen nyílik lehetőség a hárfá tanulására. Hogy csak a legszűkebb környékünket említsem: Szegeden két zeneiskolában, illetve Makón is van hárfáoktatás. Ismerve a nemzetközi gyakorlatot, úgy gondolom: a világon a legtöbb országban, így Oroszországban is 6-7 évesen kezdenek a gyerekek hárfázni – vagy bármilyen másik hangszer tanulni. Ez Magyarországon inkább a zongorára, furulyára, hegedűre volt igaz, de ma már egyre többen kezdenek ilyen korban hárfázni is.

■ Ennyi feladat mellett mivel foglalkozik, ha van egy kis szabad ideje?

– Nincs szabadidőm...

Mechler Anna